

Роль викладача в системі дистанційного навчання

Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Твердохлебова Н.Є.
Проблемна лабораторія дистанційного навчання
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”,
Харків, Україна
E-mail: kvn@kpi.kharkov.ua alena@kpi.kharkov.ua natatv@kpi.kharkov.ua

Abstract: The article contains information about the tutor’s influence on process of mastering of the knowledge by students in distant training. The levels of tutor’s productive activity are allocated. Besides we have discussed the peculiarities of tutor’s activity while teaching in the distant course.

Вступ.

Визначальну роль в дистанційній освіті відіграє викладач (тьютор), бо саме він керує процесом навчання, організацією інформації у всіх її можливих формах і видах.

Дистанційне навчання як сукупність сучасних освітніх технологій дозволяє індивідуалізувати навчальний процес з урахуванням особистості дистанційного студента. Навчання в дистанційному курсі (ДК) - це не просто процес передачі знань від викладача-тьютора до дистанційного студента. Це інтерактивний процес, що ґрунтується, насамперед, на особистісно-орієнтованій моделі освіти. Одна з найважливіших задач проведення ДК полягає в тому, щоб, створюючи інтерактивний комунікаційний мережний простір, виявляючи індивідуальні особливості кожного учасника, стимулювати його до пошуку самостійного рішення проблем, до самоосвіти. Спільна діяльність всіх учасників особистісно-орієнтованої моделі освіти реалізується через співробітництво, а всі учасники діяльності переходять у позицію суб'єкта. Співробітництво - умова формування діалогічності і самозміни кожного суб'єкта в освітній діяльності.

Співробітниками Проблемної лабораторії дистанційного навчання Національного технічного університету “ХПІ” визначені необхідні умови конструювання змісту викладачем для підвищення ефективності навчального процесу в дистанційному курсі:

- урахування інтересів і цілей кожного студента на основі особистісного цілеполагання, рефлексії і здійснення практичної діяльності;
- участь самого студента в побудові особистісно-значимого змісту забезпечується можливістю вільного вибору навчальних модулів курсу;
- створення продуктивного освітнього поля, можливостей для творчості, активності, самостійності, самоврядування;

- послідовність у змісті, можливість обліку ситуативних моментів і розширення їхніх можливостей з використанням суб'єктивного досвіду студентів.

Отже, взаємодія студента з тьютором в дистанційному курсі має свої особливості. Викладач навчає студента шукати знання, керує процесом їх засвоєння, допомагає, контролює, “супроводить” протягом всього навчального процесу.

Дистанційні курси, розроблені під керівництвом співробітників ПЛДН, проводяться на базі віртуального навчального середовища “Веб-Клас ХІІІ”. Розглянемо обов'язки тьютора на різних етапах навчальної діяльності в дистанційному курсі.

Обов'язки тьютора на етапі підготовки до навчання

Набір групи слухачів. Для цього тьютор створює змістовний інформаційний лист, що містить докладні відомості про курс і про умови участі в ньому і розміщує його у списку розсилки або на сайті університету. Лист повинен містити наступну інформацію: назва курсу, терміни проведення (тривалість), відомості про авторів, мета, задачі курсу, для кого призначений курс, необхідна початкова підготовка слухачів.

Забезпечення доступу до закритої частини курсу тим учасникам, які включені в навчальну групу.

Створення списку розсилки для забезпечення спілкування між суб'єктами навчального процесу.

Створення докладної інструкції з технології навчання: призначення і використання основних підсистем навчального середовища “Веб-Клас ХІІІ”, що дозволяють працювати з теоретичним матеріалом, бібліотечними ресурсами, глосарієм, психологічними тестами, тестами для самоперевірки, а також забезпечення системою спілкування між учасниками навчання (форум, чат, пошта).

Слід підкреслити, що при підготовці інформації тьютор повинен звернути увагу на полегшення для студентів процесу ознайомлення з інформаційним середовищем, а також підсилити в ній засоби, збільшуючи ефективність роботи тих, хто навчається.

Організаційні питання

Розклад навчального тижня. Програма дистанційного курсу розбита на модулі, кожний з яких призначений для досягнення конкретної дидактичної мети. Найчастіше один модуль вивчається протягом одного тижня. Тьютор повинен продумати навчальну діяльність студентів на кожний навчальний тиждень, розпланувати дні для проведення чатів, здачі тестових і практичних завдань, курсових робіт і т.і.

Знайомство учасників групи. Тьютор повинен забезпечити сприятливий психологічний клімат в групі і перш за все організувати знайомство учасників

між собою. Бажано, щоб кожен з них міг представитися, розповісти про свої інтереси, захоплення, знайти однодумців.

Роль тьютора в організації дискусії як форми спілкування в дистанційному курсі

Ефект дискусії переважає всі інші форми спілкування в дистанційному курсі, бо вона веде до формування найбільш стійких переконань, а також створює передумови для активного висловлення кожним суб'єктом своєї позиції. При організації і проведенні дискусії тьютор виконує такі ролі:

Організаційна роль. Встановлення програми дискусії: предмет обговорення, термін проведення, процедурні правила і норми прийняття рішень.

Соціальна роль. Створення дружнього соціального простору для навчання. Стимулювання участі у дискусії за допомогою різних прийомів зворотного зв'язку, дружнього тону тощо.

Педагогічна роль. Використання питань, за допомогою яких можна фіксувати дискусію на головних концепціях й принципах. Структурування значеннєвих блоків і супроводження їх аналізом якості змісту повідомлень і загальною оцінкою розгляду даної теми. Підведення проміжних висновків та підсумків.

Технічна роль. Створення комфортних умов "спілкування" з навчальним середовищем і програмним забезпеченням.

Організація контролю

Здійснення контролю знань, умінь, здібностей дистанційних студентів включає, в першу чергу, рішення проблеми визначення сукупності необхідних якостей знань, без яких критерії оцінки знань і способи визначення рівня їхнього засвоєння виявити не можна. Контроль дозволяє тьютору отримати інформацію про процес навчання, виміряти рівень досягнень студентів, забезпечити їх еталонними тестами і керувати стратегіями навчання. Отже, контроль спрямований на одержання інформації, аналізуючи яку, тьютор вносить необхідні корективи протягом всього навчального процесу.

Визначимо функції тьютора при здійсненні контролю в ДК:

- Узгодження стандартів виконання контрольних завдань, тестів (терміни, режим, особливості);
- Регулярний коментар про успіхи дистанційних студентів (особливо на початкових етапах навчання);
- Узгодження готовності окремих студентів до виконання заключного тесту або іспиту;
- Складання рейтингової таблиці успішності і активності учасників навчання.

Досвід проведення дистанційних курсів показав, що тьютор повинен:

- вміти адаптувати свої повідомлення до особливостей студентів і їхніх здібностей, враховуючи їх репрезентативні системи;

- мати відповідні здібності, а також знання, уміння і навички з дисципліни курсу, вміти формулювати педагогічну мету, передбачати навчальний результат, створювати систему і послідовність включення дистанційних студентів у навчально-пізнавальну діяльність;
- володіти стратегіями навчання і формувати потрібну систему здібностей, знань, умінь і навичок студентів;
- володіти стратегією перетворення дистанційного курсу в засіб формування особистості, удосконалення потреб студентів у самовихованні, самоосвіті і саморозвитку.

В дистанційному навчанні викладач, який творчо працює сам, - стимулює творчість студентів, вчить їх думати, шукати, аналізувати. Удосконалення підходів до складання навчальних програм, урахування особливостей змісту, стилів та форм дистанційного навчання дозволять задовольнити потреби дистанційних студентів. Як наслідок навчальної діяльності передбачається, що кожний індивід, використовуючи свій попередній досвід, створює певну особисту інформаційну систему або структуру і поширює її (свої знання) протягом всього життя

Треба сказати, що одне з головних завдань, яке ставиться зараз перед викладачами дистанційних курсів – це підвищення їхньої психологічної компетентності. Психологічна компетентність – це наявність необхідних здібностей, психологічних знань і вмінь. Необхідними знаннями і вміннями людини вважаються ті, які допомагають їй зробити своє життя, а відтак, і оточення – повноцінним, цікавим, насиченим. Треба враховувати основні складові психологічної компетентності, які сприяють особистісному зростанню тьютора:

- позитивне сприймання навколишньої дійсності, управління власним психічним станом, настроєм;
- подолання стереотипів негативного самосприймання;
- підвищення самооцінки, впевненості в собі, власних силах і можливостях;
- вміння викликати симпатію, встановлювати позитивні міжособистісні взаємостосунки;
- аналіз власних бажань, потреб, орієнтація на реальні життєві цілі.

Розвиваючи названі складові частини психологічної компетентності, тьютор зможе стимулювати власне особистісне зростання, вдосконалювати себе, гармонізувати свою взаємодію з іншими людьми.

У дистанційному навчанні головною задачею викладача-тьютора є полегшення і разом з тим стимулювання процесу навчання студента, тобто уміння створювати відповідну атмосферу, сприятливу інтелектуальну й емоційну обстановку в аудиторії, атмосферу психологічної підтримки.

Дистанційне навчання повинне будуватися і плануватися відповідно до послідовності, у якій перед студентом виникають ті або інші проблеми. Якщо останній знайшов для себе сутність проблеми, роль викладача зводиться до створення такої вільної і невимушеної атмосфери, яка буде стимулювати студента до її рішення.

Література

1. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посібник. — 2-е вид., доп. / ред. В. М. Кухаренко. — Харків : НТУ «ХПІ», 2001.